

Uhry v 10. - 13. století

- *Maďaři* přišli do Panonie na konci 9. století. V první polovině 10. století se Maďaři stali postrachem Evropy. Toto období ukončila v roce 955 bitva na *Lechu*, kde byli Maďaři poraženi a padla zde velká část maďarských elit. Tato zásadní porážka Maďarů vedla k jejich *pacifikaci*.
- Ve 2. polovině 10. století žil v Panonii volný svaz kmenů, který měl více vládců.
- 972-997 vládl části z nich **Gejza** z rodu Arpádovců. Neovládal ještě celé Uhry. Přijal však křest, čímž posílil postavení svého rodu. Během 2. poloviny 10. století došlo k rychlé maďarizaci obyvatelstva Panonie.
- **Arpádovci** byli domácí uherskou dynastií, která vládla v zemi do roku 1301.

Štěpán I.

997-1038

Svatoštěpánská koruna

- Nejvýznamnější vládce raného středověku v Uhrách.
- Sjednotil vládu v zemi. Připojil dolní Potisí, jižní Slovensko, okolí Balatonu.
- Za jeho vlády se postupně začalo rozšiřovat křesťanství.
- Uhrám velmi pomohla církevní samostatnost, kterou získaly roku 1000 založením *arcibiskupství* v Ostřihomi.
- Roku 1001 dosáhl Štěpán I. *královské korunovace*. *Uhry* podobně jako Polsko stanuly *mimo svazek Svaté říše římské*.
- Bojoval s Boleslavem Chrabrým, který obsadil část dnešního Slovenska mezi Dunajem a Tisou. 1017 území získal zpět pro Uhry.
- Z doby Štěpána I. pochází nejstarší kodifikace uherského práva.
- Země rozdělena na 42 správních oblastí zvaných komitáty, v jejich čele stáli královští úředníci-župani.

- Štěpán I. byl bezdětný. Po jeho smrti se země ocitá v příbuzenských bojích o moc a na uherském trůně se ocitá řada nepřiliš schopných Arpádovců.
- Vládu po něm získal jeho synovec **Petr Benátčan (1038-1041)**. Nevládl dlouho, neboť byl brzy svržen.
- V letech 1044-1046 byl Petr Benátčan znovu dosazen císařem.
- Roku 1046 propuklo v Uhrách **pohanské povstání**. Následující doba přinesla úpadek Uher.
- Silný vliv na dosazování uherských panovníků získali císaři Svaté říše římské.
- Těžkou situaci v Uhrách ještě více zkomplikovaly vpády *Pečeněhů* (1067-1068) a *Kumánů* (1071-1072).
- K překonání krize došlo až koncem 11. století.

Ladislav I.

1077-1095

- Sjednotil zemi, vymanil ji z německé závislosti a k Uhrám připojil část Sedmihradska, Slavonii a Chorvatsko, kde v Záhřebu založil biskupství. .
-
- Dosáhl kanonizace krále Štěpána I., jeho syna Imricha a biskupa Gellerta .
- Vydal několik zákoníků, jimiž dosáhl stabilizace Uher.
- Zemřel roku 1095, když připravoval vojenské tažení do Čech, ve stejné době, kdy do Uher vtrhl z Polska se svými vojsky Koloman Uherský, který po něm nastoupil na uvolněný uherský trůn.
- Kanonizován roku 1192.

Relikviář sv. Ladislava.

Koloman

1095-1116

- Pokračoval v politice Ladislava I., která vedla k dovršení konsolidace středověkého uherského státu a změně jeho mezinárodního postavení.
- 1096 Uhrami prošli účastníci křížových výprav - lidové křížové výpravy a 1. křížové výpravy.
- 1097 zaútočil na Chorvatsko.
- 1102 uznala chorvatská šlechta Kolomana svým panovníkem. Chorvatsko bylo spojeno personální unií se Zeměmi koruny svatoštěpánské (až do roku 1918)

Král Koloman přijímá vůdce 1. křížové výpravy Godfroye z Bouillonu

- O něco později získaly Uhry svrchovanost také nad Dalmácií a Bosnou, jež byla do té doby střídavě pod vlivem Byzance, Chorvatska a srbského knížectví.
- Po smrti bezdětného Kolomanova syna **Štěpána II. (1116-1131)**, dosedl na uherský trůn **Béla II. (1131-1141)**. Béla byl v mládí oslepen králem Kolomanem. Po svém nástupu dal popravit šlechtice, kteří se podíleli na jeho oslepení (údajně 68 osob). Silný vliv na jeho vládu měla jeho žena Helena, dcera Uroše I. Srbského.
- **Gejza II. (1141-1162)**
- **Štěpán III. (1162-1172)**

Béla III.

1172-1196

- Syn Gejzy II. Jeden z nejvýznamnějších uherských panovníků, obnovil silnou panovnickou moc, stejně jako významné mezinárodní postavení Uher.
 - V mládí žil na byzantském dvoře císaře Manuela, který měl v úmyslu ho určit za svého následníka, zasnoubil ho se svou dcerou Marií. Pak se mu ale narodil jeho vlastní syn (1165) a Béla přestal být nástupcem byzantského trůnu.
 - Po nástupu na uherský dvůr se mu podařilo vymanit Uhry z byzantského vlivu.
 - S konečnou platností ovládl Dalmácii, dobyl Halič, kde se pokusil dosadit na trůn arpádovskou sekundogenituru. Získal pod svou moc významný přístav Zadar.
- Úzké kontakty na Francii (dvě z jeho manželek pocházely z vysokého francouzského prostředí) se projeví v rozvoji vzdělanosti i v oblasti umění .
- Bélovou dcerou Konstancie Uherská, choť Přemysla Otakara I.

Pohřební klenoty Bély III. a jeho choti Agnes de Chatillon.

Uhry kolem roku 1190

Imrich

1196-1204

- Nejstarší syn uherského krále Békly III. a jeho manželky Agnes de Chatillon .
- Uherským králem byl korunován ještě za života svého otce v roce 1182. Znovu korunován v roce 1194, kdy byl svým otcem ustanoven vévodou chorvatským a dalmatským. Halič se mu udržet nepodařilo.
- Během své vlády musel čelit útokům svého bratra Ondřeje.
- Svým nástupcem ustanovil syna Ladislava, jenž byl v dětském věku-jeho poručníkem měl být právě Ondřej. Ten se ale po Imrichově smrti choval k vdově Konstancii a čtyřletému chlapci velmi tvrdě, oba museli před ním uprchnout do Rakouska, **Ladislav III.** roku 1295 zemřel a na uherský trůn nastoupil jeho strýc Ondřej II.

Korunovace krále Emmericha.
Dobová iluminace.

Ondřej II.

1205-1235

- Jeden z nejvýznamnějších arpádovských vládců.
- Roku 1211 požádal Řád německých rytířů o pomoc proti pronikajícím Kumánům, za což jim přislíbil pozemky v Sedmíhradsku. Když však řád v roce 1224 navrhl, aby byl podřízen přímo papeži a ne uherskému králi, museli Němečtí rytíři roku 1225 Uhry opustit.
- Snažil se připojit Halič k Uhrám. Přes řadu válek a částečné úspěchy se trvalé připojení Haliče nezdařilo.
- 1217-1218 se zúčastnil 5. křížové výpravy.
- 1222 donucen šlechtou nespokojenou se silným vlivem cizinců v zemi k vydání
- Zlaté buly Ondřeje II. Král slíbil, že nebude svévolně rozdávat majetky cizincům, dodrží šlechtické výsady a dokonce dal šlechtě možnost vystoupit proti němu samému se zbraní v ruce, pokud by nedodržel přijaté závazky. Šlechtě zaručena dědičná držba půdy, šlechta zbavena povinnosti platit daně.
- Jeho dcerou sv. Alžběta Durynská, dožil se její kanonizace 1235.

Béla IV.

1235-1270

Vpád Mongolů do Uher. Dobová iluminace.

Boje s Přemyslem Otakarem II.

- Jeden z nejvýznamnějších uherských vládců. Usiloval o hospodářský rozkvět království i o velmocenskou politiku.
- 1241 vpád Mongolů, Béla poražen, utekl ze země, Uhry těžce postiženy. Po návratu se snažil zreorganizovat obranu uherského státu a obklopit jej vazalsky nebo jinak závislými zeměmi. Snažil se i o hospodářskou obnovu Uher a zalidnění vypleněných Uher kolonisty. Zasahoval do poměrů v Haliči, po 1250 obsadil Bosnu, 1254 ji přeměnil na banát Mačvu a do jejího čela postavil svého zetě.
- 1252 v rámci boje o babenberské dědictví sjednal sňatek Gertudy Babenberské se svým příbuzným Romanem Haličským. V boji o toto dědictví se střetl s českým králem Přemyslem Otakarem II. 1254-1260 byl Béla IV. vévodou štýrským, po bitvě u Kressenbrunnu (1260) Štýrsko ztratil.
- 1261 česko-uherské mírové urovnání, jehož součástí sňatek Bélovy vnučky Kunhhuty s Přemyslem Otakarem II.
- Poslední léta svého života žil s Přemyslem Otakarem II. v míru.

Štěpán V. 1270-1272

Korunovace Štěpána V. Dobová iluminace.

Nepřítel Přemysla Otakara II.
Bojoval v bitvě u Kressenbrunnu.
Neschvaloval následné přátelství
mezi svým otcem Bélou IV. a
Přemyslem Otakarem II.

- Válčil se svým otcem, stal se jeho spoluvládce.
- Po nástupu na trůn obnovil válku s Čechami.
- Jeho manželkou Alžběta, dcera kumánského chána.

Ladislav IV.

1272-1290

Vražda Ladislava IV.

- Korunován po smrti svého otce jako desetiletý. Během celého života pod silným vlivem Kumánů, sám žil spíše jako Kumán než jako křesťan, což vedlo ke sporům se šlechtou i církví v Uhrách. Na jeho počínání reagoval i papežský stolec. Jeho zásahy však bez větší odezvy u krále.
- 1276-1278 spojenec Rudolfa Habsburského v jeho boji s Přemyslem Otakarem II.
- V 80. letech se uherská šlechta pokoušela Ladislava opakovaně sesadit. Král pozval do země Tatary, aby mu pomohli zkrotit odbojnou šlechtu. Horní Uhry těžce popleněny, šlechta zvedla otevřený odboj.
- 1290 zavražděn ve svém táboře Kumány.

Ondřej III.

1290-1301

- Člen vedlejší linie Arpádovců. Vnuk Ondřeje II., syn jeho nejmladšího syna Štěpána (Ondřejova pohrobka), jehož legitimita často zpochybňována.
- Po smrti Ladislava IV. tři uchazeči o trůn Karel I. Martel z rodu Anjou (z matčiny strany vnuk uherského krále Štěpána V.) a též Albrecht Habsburský, syn krále Rudolfa Habsburského. Ondřej se jako Arpádovec proti cizím kandidátům prosadil, o své postavení však musil po většinu své vlády bojovat, což vedlo k politickému rozvratu v zemi.
- Spojenec Habsburků, jeho druhou manželkou byla Anežka, dcera Albrechta Habsburského. Ondřejova prohabsburská politika vedla k jeho dalším konfliktům s domácí šlechtou, jejíž část začala podporovat nároky Karla Roberta z Anjou, syna zemřelého Karla I. Martela.
- Svou jedinou dceru Alžbětu zasnoubil českému princovi Václavovi III.

Ladislav V.

1301-1305

- Po smrti Ondřeje III. nabídla část uherské šlechty trůn českému králi Václavu II. Ten přijal pro svého syna Václava.
- 1301 Václav III. korunován uherským králem jako Ladislav V.
- Proti Přemyslovské kandidatuře se 1303 postavil Bonifác VIII., jenž přiřknul uherský trůn Karlovi Robertovi z Anjou.
- Podpora vládě Ladislava V. , která již dříve klesala, po tomto vyhlášení ztratila další příznivce.
- 1304 Ladislavovo posatvení velmi slabé. Jeho otec vojensky vtáhl do Uher a svého syna odvedl do Čech.
- 1305 na podzim se Václav III. vzdal vlády v Uhrách ve prospěch Oty III. Dolnobavorského.

Příjezd Ladislava V. do Uher (Chronicon Pictum).

- Po bojích získal uherský trůn Karel Robert z Anjou (1301-1342), zakladatel linie Anjouvců v Uhrách. O tom, jak obtížně se prosazoval, svědčí četnost jeho korunovací, neboť byl uherským králem korunován třikrát- 1301, 1309, 1310.